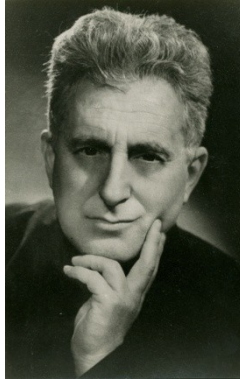

Kamarás István OJD
SÍK SÁNDOR KEGYES PEDAGÓGIÁJA

DOI: <https://doi.org/10.32558/abszolot.2021.8>

Sík Sándor (1889–1963)

A *Szeretet pedagógiája* (SÍK 1996) fülszövegében ezt olvashatjuk: „*Sík Sándor századunk egyik legnagyobb hatású nevelője volt: a tanár, a cserkészmozgalom lelke és formálója, az irodalomtudós, a költő, a konferencia-beszédeket mondó pap minden helyzetben pedagógus volt: sokak 'lelkének atyja', egyéniségének formálója.*” Ami szerintem vitathatatlan: a cserkészmozgalom lelke volt, sokak lelki atyja és minden helyzetben kegyesrendi kegyes pedagógus. A többit illetően ő maga írja *Örökösök* című versében: „*Ohyan avultnak érzem magam, mint egy elszűrkeült történelmi képet.*” Ami a „szeretet pedagógiáját” illeti, az övén kívül – egyebek mellett – így nevezték Pestalozzi, Montessori, Gordon, Leo Tolsztoj, Don Bosco Szent János, Néri Szent Fülöp, Joseph Kertenich (a Schönstadt-mozgalom alapítója), Suzuki Shinichi és Jézus pedagógiáját.

Sík Sándorral mint élő legendával kései tizenéves koromban találkoztam a belvárosi templomokban az 1949 és 1961 között tartott híres konferencia-beszédein. Habár ezek is megfogtak, azonban Szörényi Andor, Gál Ferenc, majd Nyíri Tamás dinamikusabb előadásai jóval inkább. Bár a kegyesrendiek közül is akadtak, akik nálánál is nagyobb hatással voltak/vannak rám: Jelenits István, Bulányi György és Urbán József, kegyességét tekintve Sík Sándor mégis felülmúlhatatlan volt, mert megszólaltatta annak minden szólamát: a nagylelkűséget, a melegszívűséget,

a nobilitást, a figyelmességet, a tapintatosságot, a segítőkészséget egyaránt. Tanítványai elmondták, hogy milyen bensőséges, barátságos és közvetlen volt, ismerte és számontartotta őket, szociális és magánügyekkel is törődött, mindeközben derű és életvidámság sugárzott belőle, amikor adakozott „nem kürtöltetett maga előtt” (Mt 6,2).

Mészáros István szerint modern, gyakorlatra orientált nevelélméletet alkotott, melyben kimutatható a Dewey-féle pragmatista nevelés, Claparede-féle gyermektanulmány, Foerster és Baden Powell hatása. Pukánszky Béla a reformpedagógia mellett Fináczy értékpedagógiájának és Imre Sándor nemzetnevelés-elméletének befolyását mutatja ki munkásságban (Németh, Pukánszky 1996). A hagyományos és új elemek egységét létrehozó pedagógiája úgy volt keresztény pedagógia, hogy egyben a szabadság pedagógiája is volt. Ennek fontos eleme volt az iskola falainak átlépése, az önnevelés, és bár pedagógiája vállaltan elit-nevelés volt, az ő elitjébe bárki belekerülhetett. És be is került, hiszen például a magyar cserkészek harmada munkásfiatal volt.

Cserkész-pedagógiájának fő célkitűzése a jellemes személyiség volt, amit mindenkinek saját tudatos munkájával kellett alakítani-formálni. Ebbe beletartozott a társadalmi-szociális nevelés, nevezetesen a „nemzetfenntartó osztályok” és munkájuk megbecsültetése (MÉSZÁROS 1992, 29), „alapakkordja nem a fölé- és alárendeltség, hanem az egymást becsülő, egymáshoz jóleső melegséggel vonzó szeretet” (MÉSZÁROS 1992, 34). „*A cserkész életrendezés, stílus, életforma. Egészre irányul, nem részletre. Nem mi, hanem hogyan. Elveit, ideáljait, gyakorlati programját mind másoktól vette: evangéliumból, nemzeti múltból, gyakorlati emberektől; a speciálisan cserkészj abban van, ahogyan összeköti és megvalósítja őket. A cserkész, valamennyi mellékágával együtt, lényege szerint pedagógiai mozgalom, amely elő akar készíteni a jó polgárságra. (...) A cserkész nem lehet, és nem akar lenni kívülről mozgatott tömegek mozgalma, hanem a válogatott öntudatos, mozgó erőseké, akik akarnak is, képesek is világmozgató cselekvésre*”, írja az ő szellemében szerkesztett Fiala Magyarországon (PÁVA, VÁRNAGY 1994, 4,10). Sík Sándor cserkésze különbözött az őszinte túlságosan katonai színezetű német cserkésztől, mondván „nekünk nem katonákat kell nevelnünk, még csak nem is elsősorban jó matematikusokat, historikusokat vagy latinfordítókat – bármilyen fontos legyen ez –, hanem elsősorban jó magyarokat, jó keresztényeket, egész embereket”. (PÁVA, VÁRNAGY 1992, 12) Nem kis szerepe volt abban, hogy a magyar cserkészmozgalom célkitűzései erőteljesen különböztek az első világháború utáni hivatalos magyar közoktatás-politika nacionalista (illetve neonacionalista) törekvéseitől, éppen ezért a hivatalos körök által támogatott levitemozgalom mindvégig ellenségesen volt vele szemben. A kegyesrendi

szerves és kritikával illette a kor „magyarkodó magyarjait”, akik „magyarságuk büszke önérzetének zsinóros köpönyegébe burkolózva csodálatos nemtörődomséggel hunytak szemet az őket körülvevő világ problémái előtt” (PÁVA, VÁRNAGY 1992, 21). Bár 1942–1944 között a magyar cserkészlet felső vezetésében valóban militarista és szélsőségesen nacionalista szellem uralkodott, szerencsére mindebből magukban a cserkészcsapatokban (leginkább az egyházi vezetés alatt állókban) alig érződött valami. (Igencsak aktuális ennek a mozzanatnak a hangsúlyozása itt és most, ahol és amikor gőzerővel folyik a Horthy rendszer csinosítása.)

Jól látja Páva István és Várnagy Elemér (1992), hogy Sík Sándor cserkészlet-pedagógiája neveléstudományi és pszichológiai szempontból egyaránt korszerű volt. Értékrendjét tekintve az emberek egyenlőségét, az emberek közötti szolidaritást és szeretetet, a megkülönböztetés nélküli segítőkészséget és a személyiség tiszteletét hirdette, valamint tízezres nagyságrendben érezte hatását. A Sík Sándor-i habitus működött tovább az 1949 és 1961 közötti szentimrevárosi földalatti katolikus mozgalomban, melyben a cserkész habitusú civilek vették át a bebörtönzött és megfélemlített klerikusoktól az irányítást (KAMARÁS 1992). Rajtuk kívül még tucatnyi eminensen tisztességes emberrel találkoztam, akik élethosszigan cserkészek maradtak. Például teljesen természetesnek tartották a csúcsműködésű gépeket előállító csepeli szocialista nagyüzemben, hogy a minőségellenőrző részleget nem vezetheti más becsületesen, mint egy egykori cserkész. Az viszont ugyancsak elgondolkodtató, hogy miért nem tudott igazából újjáéledni a cserkészlet nálunk sem a rendszerváltozás után. Egyik oka nyilván az értékrendbeli változás, vagyis a közösségi értékek egyre hátrébb szorulása a fiatalság körében is. A másik a konkurens ifjúsági szubkultúrák elszívó ereje. A harmadik, hogy nem kerültek a mozgalom élére olyan személyiségek, mint Teleki Pál, Karácsony Sándor vagy éppen Sík Sándor. A negyedik pedig az, hogy keresztény ifjúsági mozgalmak (különösképpen a katolikus lelkeségi mozgalmak) százezres nagyságrendben hatásosabban kötik le a középosztálybeli vallásos fiatalokat, mint a cserkészkedés. Közülük egyesek – mint például a Regnum Marianum – magukba foglalva a cserkészletet, annál többet kínálnak, spirituálisan mindenképpen. A Regnum Marianum majdhogynem főiskolai szintű vezetőképzőjének pedagógiája – az „idők jeleire” nyitottan – több vonatkozásban túlhaladja a cserkészletét (KAMARÁS 1991).

Jelentősnek érzem Sík Sándor pedagógiájának politikai hatását. Abban az időben, amikor egyfelől – Sík Sándor megfogalmazásával – a „frázis irredezizmus”, másfelől Tóth Tihamér *Tiszta férfiúsága* próbálta maga képére

formálni a keresztény ifjúságot, a Sík Sándor-i szellemben szerkesztett Fialat Magyarság írásaiból a világnézeti tolerancia gondolata és gyakorlata sugárzik át. Egy kurzustól független kereszténységet képvisel, mely együtt jár a magyarkodó magyarság elutasításával, a szomszéd népekkel való együttműködés szorgalmazásával, a nemzeti képzelgések, nagyhatalmi álmok és felszínes életmegoldások elutasításával (PÁVA, VÁRNAGY 1994). Így aztán Sík Sándor sokkal többet tett a magyar ifjúság tiszta férfúságának megóvásáért azzal, hogy – amennyire lehetett – megpróbálta immunissá tenni a Horthy-rendszer – ahogyan ő nevezte – „erkölcsprédikálásával” szemben. Kegyes pedagógiájában ugyanis az erkölcsi nevelés nem fölülről lefelé nevelés, hanem az egymás mellé rendelték „erkölcsi megbeszélése” (Sík 1930, 22) formájában történt. Az ő köreiben ugyanis – történjen az tanteremben vagy négyszemközt – „minden értelmesen képviselt véleményt el lehet mondani” (BARÓTI 1973, 9. 598). Ezt a hagyományt folytatta a kegyesrendi Bulányi György, aki szerint bármi fontosat végiggondolni csakis beszélgetésben lehet.

Sík Sándor kereszténysége is korszerű volt és gyakorlatközeli, ahogy ő mondta „hétköznapi”: Például, amikor ezt kérdezi egyházától: „Hol vannak a képek Máriáról a konyhában vagy a mosóteknő mellett, holott az élő szent szűz bizonyára többet volt a konyhában vagy a mosóteknő mellett, mint olyan munkában vagy helyzetben, amelyről szép királynői képet lehet festeni?” Majd így folytatja „A szentek életrajzai is főképp a nagy dolgokat mutatják meg nekünk: csodákat, nagyszerű prédikációkat, kivételes adományokat, melyek a tömegek bámulatát vonták maguk után, de azt a súlyos elkedvetlenedést, az istentől való elbagyattottságnak napjait, hónapjait, éveit, amelyek megpróbálnak minden szentet, nem-igen részletezik. Pedig egy hétben hat hétköznapi van és csak egy vasárnap. Aki csak vasárnapi keresztény, az a kereszténységnek csak egy heted részét éli meg” (SÍK 1962). Nagyon komolyan vette azt a piarista nevelési elvet, mely egyfelől már a férfit látja a gyermekben, ugyanakkor semmiképp sem akarja, hogy a férfit vádolt emberből kihadjon a gyermek. Bizonyára nyomot hagyott a Sík Sándor-i kegyesség a hazai kegyesrendre. Például azzal, hogy a kegyesség szociális érzékenység nélkül csak „zengő érc vagy pengő cimbalom” (1Kor 13). Ebben a szellemben vonulnak ki a Mikszáth Kálmán térről Gödre Jelenits Istvánnal, az akkori – Sík Sándorhoz hasonlóképpen tudós tanár – tartományfőnökkel élükön többen piaristák, hogy ott építőipari szakmunkásképző iskolát szervezzenek. Urbán József (későbbi tartományfőnök) itt határozta el mestere sugallatára – mint ahogyan erről egy tudományos konferencián beszámolt –, hogy afféle beszélgetős hittannal próbálkozik. Csakhogy tapasztalnia kellett, hogy

tanítványai egyszerűen nem tudnak beszélgetni. „*Azóta beszélgetni tanítom őket*”, fejezte be –vérbeli Sík Sándor tanítványként – előadását.

Elsőre úgy tűnik, hogy Sík Sándor mégis csak kora katolikusságának gyermeke volt, amikor azzal kezdte *Gondolatok a vallástanításról* című írását (SÍK 1996), hogy „*aki vallás nélkül nő fel, vagyis vakon a valóság egy óriási rétege – a hívő ember számára: a valóságnak nagyobb és jelentősebb fele – iránt*”. Csakhogy így folytatta: „*az szükségyszerűen »metafizikátlanuk, azaz hamis valóságképpel, csonka életérzéssel, az erkölcsi élet legmélyebb gyökerei és legmagasabb szankciói nélkül vettetik ki a lét könyörtelen harcába; bizonyos értelemben éppen a legveszedelmesebb, legvégzetesebb küzdelmeibe fegyvertelenül, vagy legalábbis hiányos fegyverzetben.*” Hasonlóképpen gondolkodott Zsolnai József, aki elvetette a metaszint nélküli gyakorlatközeliséget, vagyis a pedagógiai pragmatizmust, aki pedagógiai alaptanai közé helyezte a pedagógiai kredontológiát és a pedagógiai metafizikát is (ZSOLNAI 1996, 80–81, 101–101).

Egyben-másban vitathatatlanul úttörő – bocsánat, cserkész! – volt Sík Sándor a hazai neveléstörténetben. Sikeresen működtette az akkoriban még ritkaságszámba menő osztály-önkormányzatot. Irodalomtanítási tantárgypedagógiájában egyfelől maguknak a műveknek követelt elsődlegességet, másfelől az ő tankönyvében esett szó először Adyról és Móriczról. Az egyetemi tanárképzés keretében pedig ő szólt először József Attiláról, akit egyébként megpróbált rábeszélni poétikai témájú doktori disszertáció megírására, akinek ez elsőre tetszett is. Mindehhez képest egyenesen meghökkenítő az 1949-ben (amikor szovjet mintára beszüntették mind a cserkészet, mind az egyházi iskolákat) megjelenő Makarenko című tanulmánya. Ebben így fogalmaz: „*Oly erővel rajzolódik ki előttünk alakja a maga határozott meleg és fensőbbes emberségében, hogy minden olvasójának, »örök útítársa« marad. Ha mindezekhez hozzávesszük azt a bensőséges, fölényes, kicsit huncutkás humort, amely minduntalan előbukkan a regények, de az előadások lapjain is, és ha meggondoljuk, hogy éppen a humor a modern regényben, még a nagy orosz regényben is a ritkább írói értékek közé tartozik, nagyjából fogalmat alkothatunk Makarenko írásművészetének jelentőségéről.*” Ami a humort illeti, ez is nagyon fontos meghatározója Sík Sándor gyakorlatközeli nevelésának. Elmeséli, hogy amikor egész nap zuhogó esőben meneteltek a tátrai cserkész tábor felé, az Imádság humorért katolikus költőjének cserkészei egyre-másra költik ismert dallamokra az esőt kifigurázó nótákat, cseppet sem féltve a szentségtöréstől, pedig az eső ott is, akkor is magasságos égből jött. Sík Sándor hiteles követőjeként Zsolnai József érték közvetítő és képességfejlesztő pedagógiájának is kardinális eleme lett a derű és a humor. Mai túl komoly, túl komor világunkban, amikor mosoly, derűség és szívből jövő – tehát

nem megalázó – kinevetés helyett még a vallásos emberek is inkább csak heherésznek, amikor a magukkal való szembenézés helyett közülük is sokan bambán belevigyorognak okos telefonjuk kamerájába. Nyíri Tamás – a piarista mestert követve – azt hangoztatta, hogy Istenhez képest minden relatív, minden kinevethető, sőt egyenesen kinevetendő. A teológus-antropológus relativitáselmélete szerint arra, ami relatív, nem érvényes a tréfát nem ismerő lelki tükrök bűnkatalógusainak „*szent dolgokkekal tréfát űztem*” tétele.

„*A nagy, született, ösztönös, művészi nevelők, a Pestalozziak, Bosco Szent Jánosok, Baden-Powellek fájából valónak*” tartja a katolikus (vagyis egyetemes!) Sík Sándor a szovjet Makarenkót. Még erkölcs-pedagógiáját is elfogadja, amennyiben az „*szervesen épül az emberi természetre és az élő életvalóságra, jóformán minden mozzanatában egyezik a keresztény erkölccsel. Valóban, az anima naturaliter Christianának kevés olyan ékeseszóló példáját ismerem, mint Makarenko életműve*” (Sík 1949). Ezzel Sík Sándor mintegy megelőlegezi Makarenko számára Karl Rahner (1994) anonim keresztény státusát, amikor pedig kijelenti, hogy „a szövegben csak a keresztény szót kellene a »dialektikus«, a »forradalom«, a »marxizmus« és a »szocialista« helyébe. azonnal ráismernénk a keresztény pedagógiai elvekre”, akár a felszabadítás teológiája előfutárának is tekinthetjük. A katolikus Sík Sándor *István királya* (akinek neve elől lemaradt a „szent”) mára már sokunk számára elhalványult a református Szabó Magda *Az a szép fényes nap* drámája, valamint az *István, a király* rockopera mellett, Makarenkóról szóló írása éppen ellenkezőleg. Az egyetemes kegyesség útján haladva – „*az igazság szabaddá tesz benneteket*” (Jn 8, 31–42) szellemében – keresztény elvtársának tekintette Anton Szemjonovicsot, és ezzel túllépett a mindenkori kocsmán, prófétának bizonyulva a mai „nemzeti-keresztény” utókor számára is.

***

A vitában Kiss Endre arról beszélt, hogy a papi hivatás jó alaphelyzetet jelentett az abszolút pedagógussá váláshoz. Ezt Sík Sándor személye még inkább lehetővé tette. Kiss négy szempontot vetett fel Sík tudományos, művészi és pedagógiai munkásságára vonatkozóan. Az első, hogy mennyire volt eredeti bármelyik területen. Ezzel kapcsolatban legnagyobb tudományos munkáját, háromkötetes *Esztétikáját* (1942) értékelte. Ugy vélte, hogy a különböző tudások transzferének lehetősége megvan ebben a műben is, de inkább eklektikusnak tekinthető. A rendkívüli olvasottsággal rendelkező szerző könyve „elméleti mag nélküli”. Az Esztétika ugyanakkor a kommunizmus áldozatává is vált, mert betiltották. 1946-ban jelent meg a második, majd negyvennégy évvel később, 1990-ben, a harmadik kiadása.

Éppen ezért érdemes foglalkozni majd fél évszázaddal későbbi recepciótörténetével. Kiss második szempontként arról beszélt, hogy Sík nem törődött azzal, hogy életműve koherens legyen. Példaként verseit említette, amelyekben az egyszerre jelenlévő hétköznapiság és pátosz ellentmondanak egymásnak. Harmadik fontos vonásként arra hívta fel a figyelmet, hogy Sík szerint alázatosnak kell lenni, nem érezni viszont nála „az értelmiségi akarati erőt”. Kiss ugyanakkor – s ez a negyedik szempont – nem vitatta el, hogy Sík Sándornak volt karizmája, amely sokban hasonlított Karácsony Sándornak az ifjúság szempontjából a cserkészetben betöltött szerepéhez. „Tudományos súlycsoportban” sem tértek el egymástól, Sík Sándor nem volt rosszabb esztétának, mint Karácsony Sándor filozófusnak. Kiss pozitívként értékelte, hogy Sík tanárként nyitott volt kora szépirodalmára. Egyetértett viszont Gyarmati Fannival, aki azért kritizálta Síkot, mert cserkészvezetőként állandóan a Nagy-Magyarországot hirdette. Az említetten kívül semmilyen más ideológiát nem fedezett fel Sík cserkészzel kapcsolatos elgondolásaiban, tevékenységében. Megjegyezte, hogy „*Fanni nem volt igazán elégedett Sík Sándor kiállásával férje, Radnóti Miklós mellett*”, amikor a költőt 1944 márciusában, a német megszállás után, újra a munkaszolgálatba hurcolás veszélye fenyegette.

Hudra Árpád arra hívta fel a figyelmet, hogy a nagy Esztétikának Sík, éppen az Országos Köznevelési Tanácsból való távozása idején, de még annak felkérésére, 1947–48-ban elkészítette egy kifejezetten irodalompedagógiai célzatú változatát *Az olvasás tudománya* címmel. Eredetileg *Az olvasás művészete* címet szánta a könyvnek, de akkorra már megjelent Benedek Marcell ilyen című munkája. A könyv a pedagógusoknak készült, hogy Sík szerint segítsen nekik „*abban, ami az irodalmi nevelés lényege: az olvasás művészetében és az olvasni-tanítás tudományában.*” Ez mindenesetre nem sikerült neki, mert a politikai változások már nem engedték meg megjelenését, ami csak több mint ötven évvel később vált valóra. Tehát Sík itt még rosszabbul járt mint az Esztétika esetében. Hudra ugyancsak rámutatott arra, hogy Síkot mint szerkesztőt, publicistát is számba kell venni alkotói kvalitásai szempontjából, hiszen ezek a tevékenységek az *Élet* című lap segédszerkesztésétől a *Vigília* főszerkesztőségéig végigkísérték egész életét. Az említett katolikus elméleti, teológiai és irodalmi folyóirat 1946-ban indult újra és Sík 14 évig tartó vezetése alatt mindvégig távol tudta magát tartani a közvetlen napi politikától, a felső egyházi befolyástól és magas irodalmi színvonalat képviselt, amit az olyan szerzők képviseltek, mint Jékely Zoltán, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Mátyás Iván, Mészöly Miklós.

Trencsényi László hozzászólásában, elismerve, hogy Síknak éppen az antiszemitizmussal szembe forduló gesztusai jelentősek a két világháború között a cserkészmozgalomban, ő is úgy vélte, hogy az irredenta ideológiában túllépett bizonyos mértéket.

Idézte magát Sík Sándort is, aki sajátosan írta le az ideológiai változást 1930-ban A cserkész pedagógiájában. A táborozás fontossága méltatásában ott a „robinzonádra” (az immár kétszeresen ősi etalonra) utalás, de Robinson helyállása a magányos szigeten az „államalkotó magyar őserő” szimbóluma lesz. A „hajótörött magyar” jelképévé válik az egykori, s a korai cserkész táborozásokban sokszor megidézett Defoe-regényhős. Sík Sándornál megjelenik az első táborozás ideológiák óvatos kritikája is. „Nem az itt a fontos, hogy egy sereg fiú 2–3 hétig sátor alatt lakik.” A gondolatmenet utal a nemzet – s szépreményű fiai – elé állított új kihívásra: „*A magyar cserkész tábor Magyarország akar lenni kicsiben*”.

A Sík Sándorról szóló vitában megkérdőjeleződött, hogy költőként vagy színműíróként olyan kimagasló alkotói teljesítményt nyújtott volna, amely önálló életműként is megállná a helyét, függetlenül pedagógiai munkásságától. Jóllehet többen a vallásos költészet XX. századi megújítójaként, szociális érzékenységű lírikusként tartják számon. Irodalomtörténészként hiánypótló volt annak idején Pázmány-könyve vagy újdonságnak számított a századforduló irodalmáról, Gárdonyiról, Prohászkaról, Adyról írott nagy tanulmánya, átfogóan eredeti, nagy tudományos munkásságról azonban itt sem beszélhetünk. Az Esztétikával kapcsolatos kérdőjelekről már esett szó. Igazán eredetinek lelkipásztori munkássága tekinthető, amelynek egyik jelzője, hogy szónoklatai nemzetközi visszhangra tettek szert, s le is fordították azokat a legfontosabb európai nyelvekre. Lelkeszi működését utódai közül többen mintának tekintették, s „beszélgetős” módszerét átvették.

Sík Sándor a magyar cserkész pedagógiája kidolgozójaként és gyakorlójaként, mint ahogy Kamarás István előadásából kiderült, tekinthető abszolút pedagógusnak. Olyan új, alulról építkező pedagógiát hozott létre, amely túllépett a szokásos társadalmi normák szerinti életben. Síknak ebben a pedagógiában valóban az emberalakítás vágya jelentette léte középpontját. A gyermek felszabadítása nála a jellemes személyiség kialakítása, mégpedig egyéni önfejlesztő, önépítő munkával, az iskolán kívüli életben. A cserkészéletben, annak gyakorlatában semmi sincs önmagáért, mindennek ezt a célt kell szolgálnia. A gyermeknek ez a teljesebb emberré és jobb magyarrá válása vezethet el egyben a „beteg” és „rokkant” magyar társadalom felszabadításához.

Sík Sándor élete és munkássága

Sík Sándor (1889–1963) zsidó származású, de katolikus hitre tért szülők gyermekeként jött a világra. Öt évig a pesti piarista gimnáziumba járt és 1903-ban be is lépett a rendbe. 1906 és 1910 között végezte teológiai és egyetemi tanulmányait. Utóbbit magyar, latin és görög szakon. Két meghatározó egyetemi tanára Beöthy Zsolt és Riedl Frigyes irodalomtörténészek voltak, de visszaemlékezéseiben szót ejtett Alexander Bernát filozófusról is. 1910-ben szerezte meg középiskolai tanári diplomáját és doktorátusát is. Az ezt követő első iskolai tanévben a piaristák váci gimnáziumában tanított, s karácsonykor jelent meg első verseskötete, *Szembe a nappal* címmel, amelyet Kosztolányi is méltatott. A tanév végén szentelték pappá. 1912-ben a budapesti piarista gimnáziumba került tanárnak. Egy Münchenben vásárolt könyv indította el a cserkészlet felé, s 1912-ben, amikor a Magyar Cserkészszövetség is megalakult, létrehozta a gimnázium cserkészcsapatát. 1921–22-ben ő töltötte be a szövetség elnöki posztját. 1926 júliusában pedig ő volt a magyar cserkészlet első bemutatkozását jelentő megyeri Nemzetközi Nagytábor parancsnoka. Ennél is nagyobb szabású nemzetközi cserkészeseemény volt 1933 nyarán a gödöllői jamboree, melyet a magyar főcserkészrel, Teleki Pállal együtt Sík Sándor vezetett. Már váci tanár korában az *Élet* című katolikus szépirodalmi és kritikai folyóirat segédszerkesztője, később főmunkatársa. 1919-től egy évtizeden át főszerkesztette a *Zászlónk* című katolikus ifjúsági folyóiratot. Már a tízes évek közepétől írt misztériumot, tragédiát Zrínyiről és mesedramát. Összeállított imádságos és zsoltáros könyvet, s utóbbihoz ő készítette a fordításokat. Verseskötete jelent meg Csend (1924), illetve Sarlós Boldogasszony (1928) címmel. Irodalmi munkásságát egyre inkább elismerték, 1927-ben pedig tagja lett a Magyar Pedagógiai Társaságnak. 1929-ben jelent meg irodalmi tanulmánya „*Gárdonyi, Prohászka, Ady: lélek és forma a századforduló irodalmában*” címmel. Az említett évben nevezték ki a szegedi egyetemen a II. számú Magyar Irodalomtörténeti Tanszék nyilvános rendes tanárává. Itt is vállalta az egyetemi cserkészcsapat parancsnokságát. Volt hallgatói barátságos, közvetlen, a gondjaikkal is törődő, a szabad véleménynyilvánítást szorgalmazó tanárként emlékeztek rá. Szűkebb, magánszemináriumi körébe tartozott Baróti Dezső, Ortutay Gyula, Radnóti Miklós és Tolnai Gábor. 1943-ban ő keresztelte katolikká Radnóti Miklóst és feleségét, Gyarmati Fannit. Sík Sándor főmunkatársa volt az 1931-től megjelenő *Fiatallap* című hetilapnak, melynek beszédes alcíme 1936-ig A magyar cserkész férfiak folyóirata volt. 1944-ig tartó szegedi egyetemi tanárságának ideje írói és tudományos szempontból is egyaránt eredményes volt. István király című tragédiáját 1933-ban a Nemzeti Színház, *Mennyei dal* című oratóriumát 1935-ben a Magyar Színház, *Égig érő torony* című színművét 1943-ban a Szegedi Színház mutatta be. Himnuszok könyve

címmel 1943-ban együtt tette közzé a keresztény himnuszok remekait latinul és saját fordításában magyarul. Irodalomtörténeti tanulmánya *Pázmány az ember és az író* 1939-ban, a *Zrínyi Miklós* 1940-ben jelent meg. 1941-ben kiadták költeményeinek második összefoglaló gyűjteményét. Háromkötetes Esztétikája 1942-ben látott napvilágot. 1945 tavaszán az Országos Köznevelési Tanács ügyvezető alelnökévé nevezték ki, így otthagyta szegedi katedráját és Budapestre költözött. Tisztségéről 1947-ben viszont lemondott, mert nem tudta elfogadni a vallástanítás fakultatívvá tételét. Lemondása előtt sikereket is elkönnyvelhetett magának, az MTA levelező tagjává választották és kinevezték a *Vigilia* felelős szerkesztőjévé 1946-ban. A folyóirat élén állt egészen haláláig, igaz, hogy később főszerkesztőként. 1947-ben egyházi pályafutásának csúcára jutott, amikor kinevezték a magyar rendtartomány főnökévé. Ezt a tisztséget ugyancsak elhunytáig viselte. 1961-es aranymiséjére Kodály Zoltán vegyeskari kórusművet írt Sík Sándor *Te Deum* című versére. Két verseskötete jelent még meg. 1959-ben *Őszi fecske* címmel válogatás költői munkásságából, valamint már posztumusz verseskötete, *Áldás* címmel 1963 karácsonyán. (Összeállította: H.Á.)

Felhasznált irodalom

- BARÓTI Dezső (1973): A nagy professzor arcképéhez. *Vigilia*, 9. 598.
- KAMARÁS István (1992): Búvópatakok. Márton Áron Kiadó, Budapest.
- KAMARÁS István (1991): PATKOLÓ – a Regnum Marianum vezetőképzője. Új Pedagógiai Szemle, 41. 12. 82–89.
- KAMARÁS István (2008): Szomorkás-bizakodó röpdolgozat pedagógia és a humor viszonyáról. Magyar Református Nevelés, 14–17.
- MÉSZÁROS István (1992): Sík Sándor, a pedagógus, OPKM, Budapest.
- NÉMETH András, Pukánszky Béla (1996): *Neveléstörténet*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- RAHNER, Karl (1994): Kereszténység és a nem keresztény vallások. In: Isten: rejtelem. Budapest: *Egyházforum*, 51–66.
- SÍK Sándor (1930): *A cserkészlet*, Magyar Szemle Társaság, Budapest.
- SÍK Sándor (1949): Makarenko, *Vigilia*, 5. 325–330.
- SÍK Sándor (1962): Hétköznapi kereszténység, *Vigilia*, 1. 85–91.
- SÍK Sándor (1996): *A szeretet pedagógiája: válogatott írások*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.